

DJELOVANJE FRANCESCA II. DA CARRARA, ZVANOG “NOVELLO”, U HRVATSKOJ

Krešimir Kužić
Glavni stožer OS RH
Zagreb

UDK 929Carrara, F.
94(497.5)“13”(091)
Izvorni znanstveni rad
Primljeno: 14.6.2017.
Prihvaćeno: 13.12.2017.
DOI: <http://doi.org/10.21857/y14okf3pv9>

U članku je prikazan i analiziran boravak padovanskog gospodara Francesca II. da Carrara u Modrušu 1389. Ondje je pokušao potražiti pomoć od Stjepana II. Krčkog za kojeg je bila udata njegova sestra Caterina. Osim obiteljskih političkih opredjeljenja u vrijeme sukoba Luksemburgovaca i Anžuvina, saznajemo za prakticiranje zabranjenog, ali toleriranog proricanja i vraćanja. Također je utvrđeno stanje svratišta i cesta na području Modruša.

Cljučne riječi: Carrara, Krčki (Frankopani), rodbina, politika, ceste, vještice

Hrvatska je krajem 14. stoljeća još uvijek uživala sve blagodati omogućene ratom između kralja Ludovika i Mletačke Republike, sretno završenim 1358. godine. Dvosmjerni protok roba i dobara između unutrašnjosti i jadranskih gradova ostavljao je značajnu zaradu lokalnim feudalnim gospodarima u tom međuprostoru, a posebice onima koji su imali vlast nad nekom od urbanih sredina.¹ Jedni od takvih rijetkih na hrvatskom prostoru bili su knezovi Krčki (budući Frankopani), koji su “vječni gospodari Senja” postali godine 1302., a Modruš su posjedovali još od 1193.² Time su iz one prve, lokalne faze svoje vladavine, Krčki stvorili preduvjete da postanu politički čimbenici zanimljivi ne samo svojim vladarima, nego i prekograničnoj zemaljskoj aristokraciji. Rastuća dobit od tranzitne trgovine uvelike je smanjila osjetljivu ovi-

¹ Tomislav Raukar, *Hrvatsko srednjovjekovlje – prostor, ljudi, ideje*, Zagreb 1997., str. 80-82, 164-168; Sabine Florence Fabijanec, Trgovački promet Kvarnera na Jadranu krajem srednjega vijeka, *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*, sv. 25, Zagreb 2007., str. 106-107, 117, 133-134.

² Vjekoslav Klaić, *Krčki knezovi Frankopani*, Zagreb 1901., str. 90, 117, 128, 168; Lujo Margetić, Senjski statut iz godine 1388., *Senjski zbornik*, sv. 34, Senj 2007., str. 13-15.

snost o poljodjelstvu, pa se višak mogao ulagati u raskošnije profane građevine, a to je također doprinosilo rastu ugleda. Dva brata, Stjepan II. i Ivan (Anž) V., ostvarili su krajem 14. stoljeća sve to, povezavši se rodbinski s moćnim obiteljima od kojih je jedna uskoro dospjela na rub propasti.

Francesco II. da Carrara, zvani Novello ("Mladi") (1359.-1406.), sin Francesca I., zvanog "Vecchio", u sukobu s milanskim vojvodom Gian Galeazzom Viscontijem i Venecijom izgubio je vlast nad bogatim gradom Padovom i širom okolicom. Bio je prognan, ali mu nisu oduzeti novac i dragocjenosti, što je bio tračak nade da može preokrenuti zbivanja u svoju korist.³ Budući da je ranije bio saveznik njemačkog cara i ugarskog kralja, počeo je tražiti pomoć po okolnim zemljama, pa je tako došao i u Hrvatsku. Kad je s braćom 1389. krenuo iz Astija s njima je putovala i njegova supruga, markiza Taddea d'Este, kao i ostatak obitelji, a u njihovoj pratnji bili su: jedna suprugina dama pratilja, sedam najvjernijih familijara, 10 konjanika i 40 pješaka.⁴ Prve kontakte s hrvatskim stranama Francesco je uspostavio preko dvojice poslanika Pazzina Donatija i Balda de Piombino,⁵ koje je u travnju poslao u Senj. Oni su upoznali Stjepana II. s planovima svog naredbodavca, a tu je svakako veliku ulogu imala Caterina da Carrara, Stjepanovu supruga, a Francescova sestra. Računajući kao sigurno da će uspjeti dobiti pomoć, Francesco je odbio neke druge ponude koje su u međuvremenu iskrsele, a i ocu je izrazio živu nadu u pomoć svog zeta Stjepana II.⁶ Sredinom srpnja 1389. Francesco II. se u pratnji polubrača Contea i Rodolfa te 20 konjanika uputio iz Firenze preko Perugie u Anconu, s namjerom da odatle uzme brod za Senj. U pismu ženi zamolio je da ga izvješćuje o zbivanjima tako da šalje nekog od familijara u Senj. Međutim, zbog oluje na Jadranu morao se vratiti natrag. Ne odustajući od nauma, nego ga samo prilagodivši, Francesco je poslao Ugolina, Pietra i Gionatu da Carrara u Senj, kako bi najavili njegov dolazak.⁷

Francesco II. je s pratnjom u Hrvatsku došao u drugom pokušaju – ovaj puta kopnom. Naime, nakon boravka kod bavarskog vojvode Stjepana (Stephan) III.⁸ u Münchenu, uputio se na dugo i naporno putovanje do Modruša. Vojvoda mu je darovao četiri konja, a dao mu je i pratnju do granica svoje državine. Francesco je po divljem putu prešao alpski prijevoj Tauern, odakle se spustio u mjesto Lienz na rijeci

³ *Dizionario biografico degli Italiani*, sv. 20, Roma 1977., str. 656-662.

⁴ Galeazzo e Bartolomeo Gatari, Cronaca Carrarese, *Rerum italicarum scriptores*, sv. 17/1, prir. A. Medin, G. Tolomei, Città di Castello – Bologna 1909.-1931., str. 379. – Širu obitelj su činili sinovi Francesca i Taddea – Francesco Terzo (III.) i Giacomo i Nicolò, kći Giliola; vanbračni sinovi Francesca II. – Gionata, Andrea, Stefano e Serino; vanbračni sinovi Francesca I. – Conte, Pietro, Giacomo, Rodolfo i Ugolino; sinovi Giacoma da Carrara – Bonifacio, Paolo i Antonio; sinovi pokojnog Marsiglietta Papafave – Alberico, Leone i Conte.

⁵ Prvi je pripadnik firentinske patricijske obitelji, a drugi, pravim imenom Baldo de' Bonafarii, bio je pravnik i diplomat.

⁶ Gatari, Cronaca Carrarese, str. 379, 386-387; Andrea i Galeazzo Gataro, *Chronicon Patavinum, Rerum italicarum scriptores*, sv. 17, prir. Ludovicus Antonius Muratorius, Milano 1730., str. 751, 754.

⁷ Gatari, Cronaca Carrarese, str. 386, 389; Gataro, *Chronicon Patavinum*, str. 755-756.

⁸ *Allgemeine deutsche Biographie*, sv. 36, Leipzig 1893., str. 68-69. Prva supruga mu je bila Thaddea Visconti, kći vojvode Barnabe, nekadašnjeg saveznika Francesca II.

Dravi (Koruška). Nakon toga je stigao u Radovljicu (Kranjska), posjed grofova Ortenburških, gdje ga je dočekaao sin očeve sestre, tj. Francescove tete Liete, Friedrich.⁹ Od njega je dobio vodiča koji mu je pokazao put do granice s Hrvatskom. Iako nije naveden precizan itinerar, utemeljeno je pretpostaviti da ih je vodič pored Ljubljane doveo do Kočevja, koje je također pripadalo Ortenburzima. Odatle je Francesco došao na lijevu obalu Kupe. Nije sigurno gdje je stupio na teritorij Hrvatske, ali prema tadašnjim putevima i općenitoj konfiguraciji terena u dolini rijeke, izgleda da je to bilo negdje između burga Kostela na lijevoj obali i današnjeg Broda na Kupi na desnoj obali. Upravo na tom prostoru Ortenburzi su graničili s Krčkima.¹⁰ Francesco je rijeku jedva prešao skelom budući da je bila nabujala, a uz to je lijevala kiša. Kako se navodi, "znajući da je blizu Senja" jašući je nastavio put. Po svemu sudeći prošao je dolinom Dobre pokraj današnjeg Ogulina i stigao na područje Oštarija, gdje je prenoćio u nekom svratištu. Krenuvši ujutro, do podneva je stigao u Modruš, te je odsjeo u nekoj krčmi. Bilo je to krajem rujna 1389. godine (Sl. 1). Ondje su ga dočekali Antonio Pavanello iz Padove, kao i Andrea Schermo iz Firenze, te ga je prvi izvijestio o nezadovoljstvu Padovanaca, a drugi o odlukama vijeća svog grada. Kad su do nje doprli glasi o Francescovom dolasku, Caterina se spustila u podgrađe zajedno s pratiljama i plemićima te je srdačno pozdravila brata, a tu su već bili Pietro i Gionata da Carrara. Njih dvojica su ga obavijestili kako je u Modrušu prije nekoliko dana umro Ugolino, njegov polubrat. Nakon toga, sestra ga je odvela u kaštel, gdje ga je Stjepan, iako teško bolestan od uloga, primio, stavio mu sve na raspolaganje i pokušao ohrabriti. Savjetovao ga je također, da "sve ove nevolje sveže u snop i baci ih iza ramena kao nepopravljive stvari". No to se odnosilo samo na osobne probleme, jer ga je, glede politike, Stjepan bodrio da ne odustane od borbe za svoje posjede, a prije svega da nastoji sklopiti savez s Firenzom.¹¹ Navečer je za Francesca i sve njegove bila pripremljena večera poslije koje su išli spavati u dodijeljene sobe. Rano ujutro bio je na misi (u podgrađu), a nakon toga je napisao pismo s najnovijim prijedlozima za Firenzu te ga je predao glasniku Schermu, tražeći hitan odgovor. Nakon nekoliko dana Stjepan je ponovo primio Francesca te mu je dao na znanje da se mora izmiriti s Mletačkom Republikom, a onda mu je iznio podatke o oružanoj sili svojih saveznika: grof Celjski raspolaže s 1000 konjanika, grof Ortenburški također s 1000 konjanika, plemići Ákos i Istvan "Đavao"¹² imaju ih 1500, a on sam može prikupiti 2000 konjanika. Ohrabren tim brojkama Francesco je obećao ishoditi od Mlečana odobrenje za prolaz vojske. Na kraju mu je Stjepan savjetovao da pomoć potraži i od bosanskog kralja, posebno istaknuvši kako su Tvrtko i vojvoda Gian

⁹ *Lexikon des Mittelalters*, sv. 6, München – Zürich 1993., st. 1482; Karlmann Tangl, *Die Grafen von Ortenburg in Kärnten*, *Archiv für Kunde österreichischer Geschichts-Quellen*, sv. 30, Wien 1864., 215-225.

¹⁰ Tangl, *Die Grafen von Ortenburg*, str. 222-225; Stanislav Južnič, *Kostel do konca 15. stoletja*, *Zgodovinski časopis*, sv. 53/3, Ljubljana 1999., str. 299., 304.

¹¹ Gatari, *Cronaca Carrarese*, str. 392-393; Gatari, *Chronicon Patavinum*, str. 761.

¹² Istvan (Stjepan) od Prodavića, zvani Ördög (Đavao). Također Ákos. Vidi: *Hrvatski biografski leksikon*, sv. 1, Zagreb 1983., str. 39 (Akoš).

Galeazzo Visconti neprijatelj, jer je vojvoda pomagao Turke u napadima na Bosnu. Nakon ovog razgovora Caterina je uspjela nagovoriti brata da ode po savjet kod jedne žene "koja je jako mudra i velika čarobnica te govori i čini lijepe i čudesne stvari", a živjela je u obližnjoj planini. Žena je došla u kaštel i prorekla je Francescu da će sljedeće godine u lipnju biti u Padovi, nadalje da ne ide u Bosnu, nego da se uputi u Bavarsku, gdje će dobiti pomoć od vojvode Stjepana III. Osim toga, upozorila ga je kako Gian Galeazzo namjerava prekršiti dogovor. Unatoč njenom sugestivnom izlaganju, Francesco se sutradan pripremio na odlazak kod Tvrtka noseći preporučna pisma svog šurjaka Stjepana II. U trenutku kad je već izašao iz grada, naišao je firentinski poslanik Pietro Guazzalotti te ga je počeo nagovarati da odustane od kralja Tvrtka, a da se okrene bavarskom vojvodi. Dometnuo je kako su *Le speranze de' Barbari sono tarde, e pigre per essere lontane d'Italia* (...). Posavjetovavši se sa zetom i sestrom ("koja je bila jako mudra"), iz Modruša se skupa s Guazzalottijem u rujnu zaputio prema "Ramestorchu" (Radovljici), a onda u Ortenburg. Odatle je Francesco otišao u München kod vojvode Stjepana. Dogovorivši sve o pohodu na Padovu, poslao je Antonija Pavanella u Modruš, a onda se neplanirano zadržao kod biskupa u Eichstättu. Naposljetku je krenuo ponovo prema Modrušu, ali zbog golemog snijega nije mogao prijeći Tauern, pa se vratio natrag.¹³ Stigavši ipak zaobilazno u Spittal (Koruška) sreo je familijara Tomasa dal Fuoca, a kad mu je rekao da namjerava ići u Modruš, ovaj ga je izvijestio kako je knez Stjepan II. umro, kako su Francescove stvari oduzete, a sestra i njegova rodbina su se sklonili u kaštel ispred svog djevera, Stjepanovog brata Ivana V. (Anža), te kako Caterina čeka pomoć od grofa Celjskog.¹⁴ Po savjetu Ortenburga sukob je izbjegnuto tako da je poslan izaslanik u Modruše, kojemu je predana sva imovina, kao i rodbina Carrara. Oni su se spustili do Oštarija, a odatle su putovali prema današnjem Ogulinu i dolinom rijeke Dobre do Vrbovskog, gdje su skrenuli prema Lukovdolu i mjestu Zapeć. Francesco ih je dočekaio i preuzeo u Ortenburškoj utvrdi Poljane (Pölland) iznad Kupe na samoj granici Carstva i Hrvatske.¹⁵ Time su njegovi kontakti s Hrvatskom okončani.

Rodbinski motivi i politika

Rodbinske veze knezova Krčkih i gospodara Padove inicirao je početkom 1372. kralj Ludovik I. On je jednostavno zapovjedio Francescu I. da kćer Caterinu da za ženu Stjepanu II., pa je već u lipnju proslavljeno sjajno vjenčanje u Padovi, a krajem tog mjeseca mladenci su bili u Senju i Modrušu.¹⁶ Stjepan II. je bio sin Bartula VIII., rođen 1330. a umro je, kako smo vidjeli, 1389., a ne 1390.¹⁷ Za njegovu suprugu Ca-

¹³ Gatari, *Cronaca Carrarese*, str. 394-397; Gatari, *Chronicon Patavinum*, str. 763-766.

¹⁴ *Hrvatski biografski leksikon*, sv. 4, Zagreb 1998., str. 409-410; Klaić, *Krčki knezovi Frankapani*, str. 180-181.

¹⁵ Gatari, *Cronaca Carrarese*, str. 398; Gatari, *Chronicon Patavinum*, str. 767; Tangl, *Die Grafen von Ortenburg*, str. 222-225.

¹⁶ Gatari, *Cronaca Carrarese*, str. 56-61; Klaić, *Krčki knezovi Frankapani*, str. 170-171.

¹⁷ *Hrvatski biografski leksikon* 4, str. 421-422.

terinu, kći Francesca I. i Fine Buzzacarini, nažalost nemamo nadnevak ni godinu rođenja, ali je svakako bila znatno mlađa od svog supruga.

Dakako da prekograničnu bračno-rodbinsku i svojačku promociju knezova Krčkih nije započeo ni kralj Ludovik, a niti neki drugi vladar. Ona se u trajnom obliku može pratiti od Fridrika III., Stjepanovog djeda. Politiku rodbinskog povezivanja s njemačkim plemićkim obiteljima najviše je razvio Bartul VIII. Osobno je u drugom braku živio sa sestrom grofova Otta IV. i Friedricha II. od Ortenburga.¹⁸ Njegove su dvije kćeri bile udate za gospodu Devinske i Stubenberge, a sin Ivan V. oženio se s groficom Annom Goričkom, kćerkom Meinharda VII., koja se prvotno trebala udati za Stjepana II. Kao posljednju rodbinsku vezu ovog naraštaja imamo slučaj kada se Elizabeta, kći Stjepana II. i Caterine, udala se za grofa Friedricha II. Celjskog.¹⁹ Slika se upotpunjuje kad iznesemo i veze Carrara s njemačkim plemstvom. Tako je Lieta da Carrara bila kći Jacopa da Carrara i Costanze da Polenta. U drugom braku bila je supruga grofa Otta IV. od Ortenburga. I na kraju, Hermann II. Celjski je bio oženjen Giliolom da Carrara, sestrom Francesca II.

Ova isprepletenost čak i nije potpuna jer bismo je bez prigovora mogli proširiti i članovima bavarskih i celjskih velikaških kuća, čime bi se na početni trokut Francesco II. – Friedrich II. Ortenburški – Stjepan II. Krčki mogli dograditi i drugi trokuti obilježeni adekvatnim političkim interesima.

Dvostruke sjajne svadbene svečanosti, u Padovi i Senju, zamijenila je svakodnevica hrvatske zemaljske aristokracije. Ako je Caterina i doživjela početni kulturni šok, a sjetimo se doživljaja jednog talijanskog literata, Francesca Sacchettija, i njegovoga zgražanja nad hrvatskim narodnim nošnjama i običajima, ona je po svemu brzo prevladala nelagodu strankinje.²⁰ Možemo samo nagađati kako je bila prihvaćena u muževljevom rodu, ali da je ostala samosvjesna vidljivo je iz njenog pečatnjaka.²¹ O Caterininom utjecaju mnogo nam govori ova epizoda s bratom Francescom II., no ona je bila svjesna i ograničenja – njena je obitelj bila uteg u široj politici roda Krčkih zbog toga što Caterina i Stjepan nisu imali muškog potomka. U tom pogledu njen djever Ivan V. daleko je bolje stajao. Prije svega neprocjenjivo je pridonio političkom ugledu roda daleko izvan granica Hrvatske provedbom pravog pothvata kada je 1387. iz zatočeništva oslobodio kraljicu Mariju, suprugu kralja Sigismunda.²² I ono za rod najvažnije, Anna i Ivan su imali sina Nikolu IV. Stjepan II. je nestankom Anžuvina u izravnoj muškoj liniji preferirao, iako ne upadno, suprotnu stranku. Na pomisao o političkom neslaganju dvojice braće navodi izjava Stjepana II. o

¹⁸ Klaić, *Krčki knezovi Frankapani*, str. 130, 166.

¹⁹ Janez Mlinar, Tipologija prekograničnih odnosa u kasnom srednjem vijeku. Primjer knezova Frankapana, *Historijski zbornik*, god. 62, sv. 1, Zagreb 2009., str. 34-36.

²⁰ Mirko Dejanović, F. Sacchetti (1330.-1400.) o "Schiavoniji", *Građa za povijest književnosti hrvatske*, sv. 8, Zagreb 1916., str. 366-368.

²¹ Marija Šerčer, *Žene Frankopanke, Modruški zbornik*, sv. 4-5, Josipdol 2011., str. 24.

²² Ferdo Šišić, Ljetopis Pavla Pavlovića patricija zadarskoga, *Vjesnik kr. Hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog zemaljskog arkiva*, sv. 6, Zagreb 1904., str. 11; Petar Strčić, Prilog o Senju u 13. i 14. st. za uspona knezova Krčkih, načelnika i knezova senjskih, *Senjski zbornik*, sv. 34, Senj 2007., str. 187-189.

njegovim saveznicima među kojima su Ákos i Istvan "Đavao" iz Prodavića, kasniji izdajnici kralja Sigismunda. Naposljetku, pozivao se na prijateljske veze s kraljem Tvrtkom. S druge strane, Ivan je sredinom studenog 1389. poslao konjanički odred kako bi pomogao Zadrane u borbi protiv vojske Ivana Paližne, glavnog Tvrtkovog saveznika. Ovaj put bez uspjeha.²³

Vrlo je važna informacija kako su kralj Tvrtko (1338.-1391.) i vojvoda Gian Galeazzo Visconti neprijatelji, jer je vojvoda pomagao Turke oružjem u njihovim napadima na Bosnu.²⁴ Budući da se Tvrtko sukobio s osmanskim snagama dva puta u posljednjih trinaest mjeseci: 27. kolovoza 1388. kod Bileće (u Humu) – gdje je pobijedio, te 15. lipnja 1389. na Kosovu polju (u Srbiji) – gdje je izgubio, nije jasno u kojem je slučaju Gian Galeazzo pružio potporu Turcima (možda i u oba!). Poznato je pak da je Milano bio središte proizvodnje visokokvalitetnog oružja, posebice oklopa, koje se izvozilo nadaleko.²⁵ Ostaje također otvoreno pitanje, tko je kralju dojavio o tim vojvodinim aktivnostima?²⁶ Što se putovanja informacije o pobjedi na Kosovu tiče, ona je do Modruša stigla svakako izravno od Tvrtka, zbog toga što znamo da je on izvijestio Firenzu o bitci, što znači da su glasnici išli s bosanskog dvora prema Senju. Međutim između redaka onog savjeta za traženje pomoći od bosanskog kralja, iščitava se još jednom shvaćanje o pobjedi kršćanske koalicije u bitki. Stjepan je vjerovao Tvrtkovom viđenju krajnjeg ishoda, pa je Francesca uputio u Bosnu *in bona fide*.²⁷

Ceste i građevine

Ceste onog vremena gotovo bez iznimke oslanjale su se na naslijeđene rimske komunikacijske trase, osobito ako su uz to bile uvjetovane povoljnim reljefnim oblicima – sedlima i prodolinama.²⁸ Njihovo je stanje bilo lošije negoli u doba antike i većinom je dopuštalo prometovanje samo uporabom jahaće i tovarne stoke te, razumljivo, pješaka. Krajem 14. stoljeća Modruš je bio jedno od najvećih naselja u unutrašnjosti Kraljevine Hrvatske, a njegov brzi razvoj prvenstveno je bio potaknut živim prometom i protokom roba između sjeveroistoka – Slavonije i Ugarske te jugozapada – Senja, kao najvažnije luke sjeverno od Zadra.²⁹ Ta životno važna cesta,

²³ Šišić, Ljetopis Pavla Pavlovića, str. 13.

²⁴ Gatar, Cronaca Carrarese, str. 394; Gataro, Chronicon Patavinum, str. 763.

²⁵ Viktor Poschenburg, *Die Schutz und Trutzwaffen des Mittelalters*, Stuttgart 1939., str. 192, 200-201.

²⁶ Francuski kroničar Jean Froissart (1337.-1404.) spominje više nego srdačne odnose Viscontija i sultana Bajazita I., ali to se odnosi na razdoblje oko bitke kod Nikopolja 1396. godine. Vidi: Paul Durrieu, Jean Sans-Peur duc de Bourgogne lieutenant et procureur du Diable ès parties d'occident, *Annuaire-bulletin de la Société de l'histoire de France*, sv. 24, Paris 1887., str. 209.

²⁷ Ivan Kampuš, Kosovski boj u objavljenim najstarijim izvorima i u novijoj srpskoj historiografiji, *Historijski zbornik*, god. 42, Zagreb 1989., str. 5; Tomislav Raukar, Hrvatske zemlje u doba bitke na Kosovu 1389., *Historijski zbornik*, god. 42, Zagreb 1989., str. 34.

²⁸ Vedrana Glavaš, Prometno i strateško značenje prijevoja Vratnik u antici, *Senjski zbornik*, sv. 37, Senj 2010., str. 13-15.

²⁹ Diplomatički zbornik Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije, sv. 10, prir. Tadija Smičiklas, Zagreb 1912., str. 255-256; Milan Kruhek, *Srednjovjekovni Modruš – Grad knezova Krčkih-Frankopana i biskupa Krbavsko-modruške biskupije*, Ogulin 2008., str. 19-21.

zvana *strata magna*,³⁰ ulazila je kroz gradska sjeveroistočna vrata, i tuda je ušao i Francesco II., a izlazila iz grada na jugozapadu. No osim ovog transverzalnog pravca, kod Modruša se križao i longitudinalni put – prema Kranjskoj, odnosno nje-mačkim zemljama, kao i na suprotnu stranu, prema Kraljevini Bosni. Što se ceste prema Kupi tiče, ona je bila nešto bolje uređena, a možda se moglo prometovati i kolima.³¹ Prema jednom članku Senjskog statuta posebno se regulirao ukrcaj hodo-časnika koji ... u Rim kroz Senj gredu ..., što dovoljno govori o brojnosti prolazaka ove vrste putnika kroz Modruš i izvan proglašenih Svetih godina (u 14. stoljeću: 1300., 1350., 1390.).³² Jedan od temeljnih preduvjeta putničkog prometa bilo je postojanje svratišta, tj. oštarija. Budući da dnevne razdaljine koje su pješaci prevaljivali nisu prelazile 35 km, morale su postojati nekakve građevine u kojima bi putnici otpočinili, okrijepili se i prenoćili, a da bi učinak bio potpun, njihov raspored je trebao biti pravilan, barem duž glavnih pravaca. Položaj današnjih Oštarija bio je iznimno povoljan za podizanje takvog objekta, jer su na nj bili usmjereni putnici iz oba pravca – iz Slavonije (Zagreba), kao i iz Kranjske. Vjerojatno su postojale i druge "toverne" u vrijeme opisanih događaja, iako su posredno spomenute tek u stoljeće mlađem Modruškom urbaru. Prema njemu, gledano od Kupe na zapadu prvo je svratište bilo podno Vitunja, drugo se nalazilo u Plaškome. Na istom putnom pravcu prema Bihaću, dalje prema jugoistoku, bila je smještena "toverna" u selu Jesenica. Važnost ove komunikacije potvrđuje i postojanje službe glasonoša u susjednom Saborskom.³³ Ukoliko pogledamo udaljenosti ovih objekata otkrivamo solidnu usklađenost. Tako je od Broda do Vitunja bilo oko 35 km; odatle do Plaškoga oko 31 km, a Jesenica je bila udaljena oko 16 km (Saborsko 19 km). Upravo je ova dionica prolazila najnapornijim terenom. Modruš je tako bio povezan sa Bihaćem, i baš tim je pravcem i dalje prema Jajcu Francesco trebao otići pred bosanskog kralja Tvrtka.³⁴ Od Oštarija do Modruša bilo je oko 16 km, a onda po planinskom terenu do samostana Sv. Nikole još oko 8 km. Sve ove veličine nam govore kako u ovom dijelu Hrvatske nije bilo većih razlika u udobnosti putovanja. U to se vrijeme prevaljivalo dnevno 24 km u Alpama, a 32 uz more, ali na to je velik utjecaj imalo godišnje doba, odnosno

³⁰ CD 17, str. 580.

³¹ Radoslav Lopašić, *Hrvatski urbari*, sv. 1, Monumenta historico-juridica Slavorum meridionalium, sv. 5, Zagreb 1894., str. 69-70.

³² Margetić, *Senjski statut*, str. 61, 75, 99 (čl. 130).

³³ Lopašić, *Hrvatski urbari* 1, str. 29, 34, 49, 71; Lovorka Čoralić, *Put, putnici, putovanja. Ceste i putovi u srednjovjekovnim hrvatskim zemljama*, Zagreb 1997., str. 153-154. Glede termina "toverna" on se ne slaže s kroničarevim nazivima *albergho* i *ostaria*, koji sami za sebe nisu sinonimi nego riječi različitog značenja. Prvi se odnosi na objekte unutar naselja, a drugi na objekte uz prometnice. No "toverna" se slaže s kroničarevom *tavernom* koja je mogla biti na obje lokacije. Vidi: Gatari, Cronaca Carrarese, str. 292, 374, 376, 386-387, 390, 392, 397; Thomas Szabó, *Xenodochia, Hospitälere und Herbergen*, u: *Gastfreundschaft, Tavernen und Gasthaus im Mittelalter*, ur. H. C. Peyer – E. Müller-Luckner, München – Wien 1983., str. 80-81, 84, 88.

³⁴ Čoralić, *Put, putnici, putovanja*, karta 4 i karta 5 u prilogu.

poteškoće prouzrokovane nevremenom.³⁵ Međutim, moramo znati kako je brzina kretanja glasonoša i poslanika bila daleko veća, a takav je bio i slučaj padovanske skupine na čelu s Francescom II.³⁶

Postojanje skele (lađe) kod današnjeg Broda govori o relativno intenzivnom prometu između Kranjske i Hrvatske, preciznije rečeno, između Ortenburga i Krčkih. U čemu se sastojala razmjena roba odgovor nam može dati uvid u gospodarske aktivnosti ovih velikaša. Sa sjevera su vjerojatno preko Kupe prelazili željezni proizvodi iz Radovljice, a Krčki su u suprotnom pravcu isporučivali vino, ulje i eventualno sol.³⁷ Iako Francesco ne spominje mitnice, sve te trgovačke aktivnosti bile su pod kontrolom mitničara, među kojima su Brod i Lukovdol bili na mjestima njegovih prelazaka (Sl. 1).³⁸

O tadašnjoj sigurnosti putnika i roba ipak ne bi smjeli donositi opću prosudbu na temelju zahtjeva Zadrana iz 1399. da kralj osigura prijevoz svote od 4210 zlatnih dukata i nešto srebrenine od Senja preko Modruša do Zagreba.³⁹ Naime, tih godina trajali su žestoki sukobi pristaša Luksemburgovaca i Anžuvina, pa je ova mjera opreza bila samo odraz specifičnog političnog trenutka, a ne općeg dugoročnog stanja na prometnici. Krčki su stanje sigurnosti držali na solidnoj visini, jer su im o tome ovisili prihodi.

Na pitanje gdje se nalazilo svratište s krčmom u podgrađu, u ovom trenutku teško je odgovoriti zbog manjka vidljivih ostataka i nedovoljne istraženosti prostora unutar zidina grada.⁴⁰ Svakako je trebalo biti blizu trga, a ondje je bila i neka kuća knezova Krčkih. Ostaje nam nepoznato kome je pripadala krčma? Ako bi vukli analogije prema stanju u Senju, mogla je biti plemićka, građanska ili kneginjina, tj. Caterinina.⁴¹ Za Francesca znamo kako je dva puta bio na misi, ali ime crkve u kojoj je održana nije navedeno. U to doba unutar zidina Modruša bila su dva sakralna objekta – Sv. Franjo i Sv. Katarina (Mihovil?), a u bližoj ili daljoj okolici još tri, od kojih je jedan bila i crkva sv. Marka, kasnija katedrala.⁴² Može se pretpostaviti kako

³⁵ Bruno Dini, *I viaggi dei mercanti e il commercio internazionale nel medioevo*, u: *Viaggiare nel Medioevo*, ur. S. Gensini, San Miniato 2000., str. 199, 211-214; Guido Castelnuovo, *Difficoltà e pericoli del viaggio*, u: *Viaggiare nel Medioevo*, str. 454, 463.

³⁶ Francesco Senatore, *I diplomatici e gli ambasciatori*, u: *Viaggiare nel Medioevo*, str. 270, 275-278.

³⁷ Boguslav Hrabak, Regionalna i međunarodna trgovina Mlečana i Dubrovčana drvetom iz Senja (XIV-XVIII stoljeće), *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu*, sv. 24, Zagreb 1991., str. 77-82; Miha Kosi, *Die Mittelalterlichen Städte Sloweniens im Lichte der Verkehrsverbindungen*, *Histoire des Alpes – Storia delle Alpi – Geschichte der Alpen*, sv. 5, Zürich 2000., str. 72; Fabijanec, *Trgovački promet Kvarnera*, str. 106-108.

³⁸ Klaić, *Krčki knezovi Frankapani*, str. 48, 306.

³⁹ Šišić, *Ljetopis Pavla Pavlovića*, str. 28.

⁴⁰ Milan Kruhek, *Srednjovjekovni Modruš – Grad knezova Krčkih-Frankopana i biskupa Krbaško-modruške biskupije*, Ogulin 2008., str. 27, 78-81.

⁴¹ Margetić, *Senjski statut*, str. 55-56, 70, 91. Vidi također: Gordan Ravančić, *Život u krčmama srednjovjekovnog Dubrovnika*, Zagreb 2001., str. 75-76.

⁴² Milan Kruhek – Zorislav Horvat, *Castrum Thersan et civitas Modrussa – povijesni i topografski pregled*, *Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske*, sv. 16, Zagreb 1990., str. 113-128; Kruhek, *Srednjovjekovni Modruš*, str. 22, 72.

je Francesco bio u crkvi u kojoj je bilo posljednje počivalište njegovog polubrata. To bi prije svih trebala biti franjevačka crkva, jer su oni morali znati držati misu na latinskom za razliku od ostalog glagoljaškog klera.

Čarobnjakinja

Uporno savjetovanje, gotovo inzistiranje, da se u vrlo zamršenu političku priču uključi jedna žena s ruba društva, vrlo je iznenađujuće. U prvi mah je čudno što je inicijativa došla od Caterine, visoke plemkinje koja je za ono vrijeme imala solidno obrazovanje. Znakovito je kako, iako nije pridavao vjerodostojnost proricanju, Francesco nije bio zgranut sestrinim prijedlogom.⁴³ Vratimo se prije svega u tadašnju hrvatsku stvarnost, kako bi osvijetlili složenost ovog slučaja. Nema sumnje kako bi neimenovana *savisma*, odnosno *sapientissima* žena trebala biti dvostruko, a možda, prihvatimo li pretpostavke, i u trostrukom nepovoljnom položaju.⁴⁴ Prvi je razlog već taj što je žena. Iako je iz hrvatskog srednjovjekovlja poznat niz žena koje su svojim smišljenim djelovanjem ostavile dubokog traga u povijesti, ipak su one gotovo isključivo bile visoke plemkinje. Već po običajnom pravu žene su imale zaštićenu, ali zato pasivnu ulogu u društvu, što se posebice odnosilo na temeljne gospodarske odluke.⁴⁵

Drugo, bavila se, prema crkvenim zakonima, nedopustivim zanimanjem – bila je ... *incantherixe*, ... *profetessa* (čarobnjakinja, proročica), što je u nekim drugim sredinama bilo dovoljno da bude optužena za vještičarenje i povezanost s vragom. Glede hrvatskih krajeva, važeća pisana zakonska regulativa, a ona je u to vrijeme postojala samo u gradskim komunama, bila je nedvosmislena, i u konačnici vješticu se moglo spaliti. Nije sasvim jasno što su mogli odlučiti usmeni nositelji koji su presuđivali *secundum consuetudinem Croatorum*, ali pola stoljeća kasnije u Poljicima bilo je propisano da se u prvom prijestupu bičuje, a ako ga ponovi da se spali.⁴⁶ Krčki (Frankopani) su na svojem teritoriju već imali utvrđene pravne mjere za ove prijestupe, pa je u Vinodolskom zakoniku vidljiv stroži postupak, a u Krčkom statutu bilo je određeno također spaljivanje.⁴⁷ Tim više iznenađuje potpuni izostanak spomena čarobnjaštva

⁴³ U tom pogledu valja pogledati popis knjiga njenog oca i brata. Vidi: Vittorio Lazzarini, *Libri di Francesco Novello da Carrara, Atti e memorie della R. Accademia di scienze, lettere ed arti in Padova*, n.s., sv. 18, Padova 1902, str. 25, 29, 34-36.

⁴⁴ Damir Karbić, Marginalne grupe u hrvatskim srednjovjekovnim društvima od druge polovine XIII. do početka XVI. stoljeća, *Historijski zbornik*, god. 44, br. 1, Zagreb 1991., str. 50-58.

⁴⁵ Damir Karbić, Hrvatski plemićki rod i običajno pravo – pokušaj analize, *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*, sv. 16, Zagreb 1999., str. 90-97; Zrinka Novak, Neki aspekti pravnog položaja ženâ u Vinodolskom zakonu, Senjskom i Krčkom statutu, *Historijski zbornik*, sv. 62, br. 2, Zagreb 2009., str. 317-320, 326, 333, 339-340; Franjo Šanjek, Žena u hrvatskom srednjovjekovlju, *Bogoslovska smotra*, sv. 60, Zagreb 1990., str. 186-190.

⁴⁶ *Statut grada Splita*, prir. Antun Cvitanić, Split 1987., str. 222-223/174; Josip Kolanović, Hrvatsko običajno pravo prema ispravama XIV. i XV. stoljeća, *Arhivski vjesnik*, sv. 36, Zagreb 1993., str. 96; Miroslav Pera, *Poljički statut*, Split 1988., str. 512-513 – rabe se termini: *višćica*, *čarobnica*, *vražarica*.

⁴⁷ Lujo Margetić, *Iz vinodolske prošlosti – pravni izvori i rasprave*, Rijeka 1980., str. 141; Lujo Margetić – Petar Strčić, *Krčki (Vrbanski) statut iz 1388.*, Krk 1988., Dio treći, str. 14.

i proricanja u Senjskom statutu, donesenom iste 1388. godine, kad i Krčki. Stječe se dojam kao da zakonodavci nisu ovakve djelatnosti smatrali objektivnim zlom, tj. deliktom koji treba sankcionirati.⁴⁸ Upadljiv je nedostatak klera, ili bolje, nedostatak utjecaja klera na završni oblik dokumenta. Ako je tako bilo u crkvenom središtu Senju, što se može očekivati u tada još uvijek provincijalnom Modrušu? Čitavo stoljeće kasnije, obilazeći 1483. nedaleku Istru, mletački kroničar Marin Sanudo Ml. (1466.-1536.) boravio je u gradu Labinu. Osim što ga je začudilo kako svi govore hrvatski, istaknuo je da se sve žene bave vraćanjem.⁴⁹ U takvom ozračju vidljivo je kako je neimenovana žena uživala ne samo popularnost kod puka, nego je, po svemu sudeći svoje proročke, a možda i neke magijske usluge, višekratno pružala jednoj od najmoćnijih žena hrvatskog plemstva, i k tomu – strankinji iz bogate, sveučilišne Padove.⁵⁰ U sjevernoj Italiji njenog vremena udar na osobe koje su prakticirale magijske obrede, bio je također reguliran, ali ne tako dosljedan u provođenju. Ne smije se zanemariti kako je, tada već slavni Dante takve osobe – prorocatele i vračare, bio stavio u 8. krug pakla (od 9!).⁵¹ Kao feudalni vladar, Stjepan II. mogao je postupiti s čarobnjakinjom jednako kao što je postupio budući svekar njegove kćeri, Herman Celjski, žestoki poticatelj njihovog progona.⁵² Možda je popularnost proroka i proročica bila tolika da se nije ni pokušavala suzbiti, pa se stvorilo stanje u kojem je lice bila religija, a naličje magija, oboje bez ekstremnih stavova.

Treća otežavajuća značajka, za koju ima nekoliko indicija, bila bi pripadnost vlaškoj kulturnoj i etničkoj skupini. U prilog toj hipotezi govori činjenica što je živjela "u planinama", a to je u srednjovjekovnoj Hrvatskoj bio prostor ljetnih staništa ove bisesilne skupine. Njihova nazočnost koja je bila dvovrsna – kao domorodačka, ali već od početka 14. stoljeća, i kao doseljenička, bila je od samih početaka obilježena odvajanjem od hrvatskog pučanstva. To je uostalom vidljivo iz niza odredbi i dogovora između hrvatskih banova, primorskih gradova, ali i trajnih pravnih akata, kao što je primjerice Poljički statut. U njima se Vlasi navode sasvim odvojeno kao staleška i kulturna skupina, sa svojim posebnostima i unutarnjim uređenjem.⁵³ Una-

⁴⁸ Margetić, *Senjski statut*, str. 55-56, 69-71 (čl. 48, 54-63), 91-92; Đorđe Milović, Kazneno pravo Senjskog statuta iz godine 1388., *Senjski zbornik*, sv. 34, Senj 2007., str. 200-204.

⁴⁹ Marin Sanuto, *Itinerario di Marin Sanuto per la Terraferma veneziana nell'anno MCCCCLXXXIII*, Padova 1847., str. 156.

⁵⁰ Ivan Tkalčić, Izprave o progonu vještica u Hrvatskoj, *Starine JAZU*, sv. 25, Zagreb 1892., str. 1-3; Petar Kolendić, Vještice u Šibeniku XV. vijeka, *Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena*, sv. 26, Zagreb 1928., str. 358-362. I ova vještica iz Vrlike uživala je zaštitu moćnih pripadnika vladajućih slojeva Šibenika.

⁵¹ Dante Alighieri, *Božanstvena komedija*, prev. M. Kombol – M. Maras, Zagreb 2004., str. 107-111; *Andrea Del Col, La persecuzione della stregoneria in Italia dal medioevo all'età moderna*, u: *Ci chiamavano streghe, Atti del convegno "La caccia alle streghe nelle valli alpine e in Italia nei secoli 16 e 17"*, *Pisogne (Valle Camonica)*, 4-5 ottobre 2008, ur. Pier Luigi Milani, Bari 2009., str. 4-5.

⁵² Vladimir Bayer, *Ugovor s đavolom*, Zagreb 1953., str. 522; Franz Otto Roth, Die "Hexe" Veronika – Liebeszauber, Adelpolitik und "Renaissance"-Menschen im steirischen frühen 15. Jahrhundert, *Mitteilungen des Steiermärkischen Landesarchivs*, sv. 37, Graz 1987., str. 61-62, 66.

⁵³ Lopašić, *Hrvatski urbari 1*, str. 2, 8-11; Pera, *Poljički statut*, str. 133-134, 425, 499; Raukar, *Hrvatsko srednjovjekovlje*, str. 138-139.

toč svim tim pokušajima reguliranja odnosa, dolazilo je do mnogobrojnih sukoba, što je stvorilo animozitet između njih i Hrvata. Postojanje i trajno naseljenje Vlaha u okolici Senja potvrđuje i naziv staze *Vlasscha vliza*.⁵⁴ Senjski statut u svojem 161. članku osvrće se na redovno sezonsko kretanje sa stokom na prostoru između senjskih planina i područja Gacke.⁵⁵ Ta seljenja su bila uvjetovana postojanjem pašnjaka, od kojih su ljetni bili u unutrašnjosti, a zimski na obroncima bližima moru, što je otežavalo njihovo nadziranje i nametanje davanja – posebice je bio istaknut problem neplaćanja crkvene desetine.⁵⁶ Po načelu sizerenstva postojali su banski (kraljevski) i velikaški Vlasi, a kojima je čarobnjakinja pripadala ne da se zaključiti, iako bi prema boravku Vlaha u blizini Modruša trebala pripadati velikaškoj skupini (Sl. 1).

Sudbina glavnih aktera ovih zbivanja imala je manje-više negativan predznak. Kao što znamo, Stjepan II. umro je izmučen ulozima. Caterina je doslovno prognana u Kranjsku, gdje je i umrla početkom 15. stoljeća,⁵⁷ a njen brat Francesco II. smaknut je zbog viših interesa, a povrh svega je i ocrnjen. Bernardino Corio iz Milana, stotinjak godina nakon propasti Carrara, navodi kako je Francesco tijekom mletačke opsade Padove 1405. u očaju zazivao vruga da ga oslobodi muka. Međutim kad se sagleda stvar u cjelini, stječemo dojam kako se Corio svjesno ili nesvjesno poslužio dezinformacijama koje je mletačka vlast sustavno širila o Carrarama. Uostalom, pogubila je sve članove obitelji na prevaru, a to je trebalo opravdati.⁵⁸ Mnoštvo je primjera kako je Mletačka Republika uvijek znala odlično iskoristiti psihologiju masa. Nama je od svih detalja završne nemilosrdne opsade grada najzanimljiviji dio prijeteeće poruke upućene ne samo Carrarama, nego i cjelokupnom pučanstvu: ... *uništiti ćemo vas sve, Padovanci, i napraviti ćemo od Padove, ono što smo prije napravili od Kandije i od Zadra (...)*.⁵⁹ Ako uzmemo u obzir građenje usporedbe grada Kandije na Kreti sa Zadrom, onda se to vjerojatno odnosi na opsadu Zadra iz 1345.-1346., a ne na onu iz 1202. godine. Zadarskom suvremeniku bilo je tada jasno kako su Mlečani odlučili zbrisati Zadar sa zemlje. Jednako okrutno obračunali su se Mlečani s Kandijom 1364. tijekom gušenja tamošnje pobune. Izgleda da su glasine o tim strašnim događajima

⁵⁴ CD 18, str. 488.

⁵⁵ Margetić, *Senjski statut*, str. 63, 77, 101 (čl. 161); Milović, *Kazneno pravo*, str. 224.

⁵⁶ CD 10, str. 83.

⁵⁷ Klaić, *Krčki knezovi Frankapani*, str. 181-182. Spominje se 1405. u poslovima oko Steničnjaka.

⁵⁸ Bernardino Corio, *L'istoria di Milano volgarmente scritta*, Venezia 1554., fol. 296v (obročena je svaka druga stranica); Gatari, *Cronaca Carrarese*, str. 559-560, 579-581. Mnogo godina kasnije povjesničar umjetnosti, Stefano Ticozzi (1762.-1836.), napisao je djelo *Viaggi di messer Francesco Novello e di Taddea d'Este sua consorte I. e II.*, tiskano u Milanu 1824. Koristeći se prvenstveno kronikama Gatarija, po vlastitom nahođenju dopunio je bazni tekst mnogim romantičnim detaljima, ali tako vjerodostojno, da se dobiva dojam izvornosti. Dakako da nije ostao imun na politička zbivanja njegovog doba. Kako piše F. Adriano, svojom naracijom fuzionirao je putopisne dnevnike 17. stoljeća, s epistolarnim i povijesnim romanom 18. stoljeća. Za nas su posebno zanimljivi dodaci zbivanjima na tlu Hrvatske. Vidi: Federica Adriano, *Un tassello della nascita del romanzo storico: Viaggi di messer Francesco Novello e di Taddea d'Este sua consorte* di Stefano Ticozzi, *La Letteratura degli Italiani – rotte confini passaggi*, Genova 2012., bez paginacije.

⁵⁹ Gatari, *Cronaca Carrarese*, str. 570.

bile duboko usječene u pamćenju svih i nakon 40, odnosno 60 godina, pa su stoga kod Padovanaca mogle pobuditi strah i dati motiv za predaju.⁶⁰

Zaključak

Kratka epizoda boravka Francesca II. da Carrara potvrdila nam je već jasna saznanja o ugledu knezova Krčkih u tadašnjim visokim aristokratskim krugovima. Potvrdila nam je i njihova politička stremljenja, ali najviše od svega dala nam je mnoge slike svakodnevice pripadnika i viših i nižih društvenih slojeva.

Kad je Caterina došla u Modruš, po svemu sudeći brzo se uklopila u društvo. Veza s vanjskim svijetom bili su joj povjerljivi familijari i družbenice, odnosno informacije omogućene protokom putnika – od diplomata preko hodočasnika do trgovaca. Ne smijemo nipošto isključiti Caterinu ni od izravnih saznanja o političkim aktivnostima njenog muža, tj. svih Krčkih. Ono što naslućujemo je pokušaj Caterine da osigura nekakav status utjecajne osobe iz sjene, a sredstvo je bila otprije prisegnuta udaja kćere za pripadnika moćnih i beskrupulozno ambicioznih Celjskih. Pod njihovom zaštitom trebala je voditi vlastiti dvor iz Modruša. Takve poteze očito je Ivan V. prozreo još prije bratove smrti, pa ne iznenađuje ni brzina njegove reakcije, a ni neumoljiva dosljednost u kojoj je bila sadržana čak i opsada Caterine u kaštelu. Time je među Krčkima luksemburška stranka nadvladala bosansko-anžuvinsku.

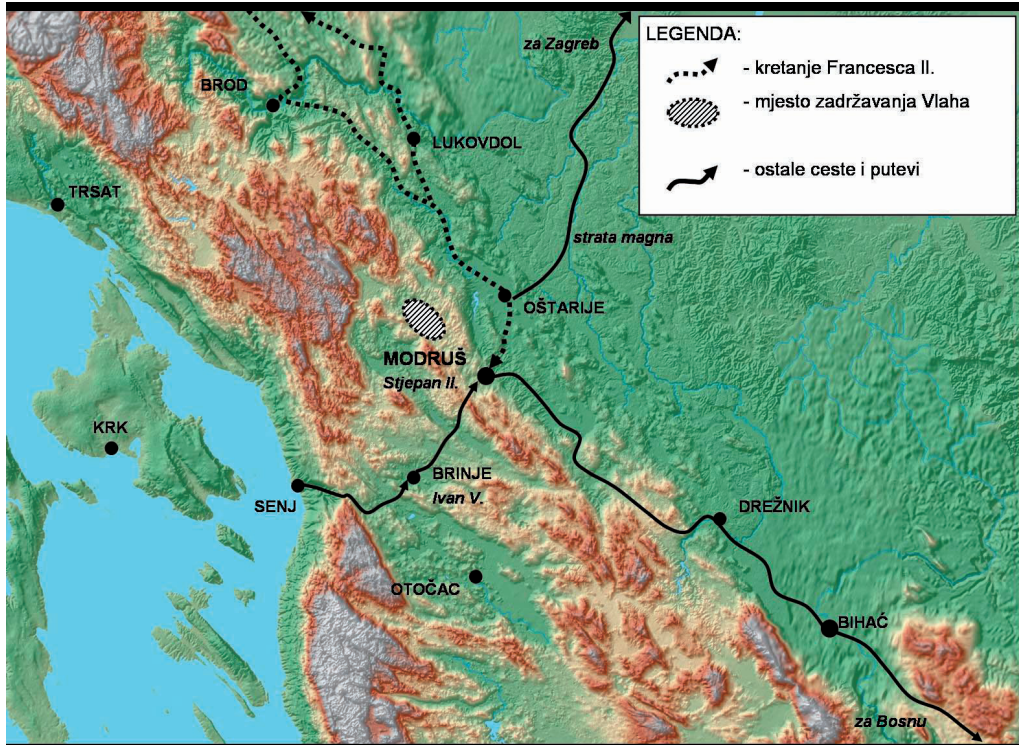
U gospodarskom smislu Krčki su, prije svega Stjepan II. i brat mu Ivan V., uredili svoje gospoštije po svim djelatnostima i kriterijima, a ona davno naložena dužnost osiguranja sigurnosti prometa razvijena je u pravcu pružanja putničkih usluga jed-nakih onima u susjednim zemljama Carstva i sjeverne Italije.

Oslanjanje na prosudbu, zvali je mi "proročanstvo" ili "vradžbina", nije bila neka novost u hrvatskim krajevima. Sjetimo se samo Gottschalka i Trpimira!⁶¹ No zakonske sankcije i provoditelji pogona bile su novosti koje su s vremenom ušle u hrvatske zakonike, a onda i u običaje. Sve značajke zanimanja kojim se bavila žena "iz planina" bile su opće poznate, pa kad pročistimo attribute proizišle iz kroničareve zapanjenosti, ostaje nam njena natprosječna sposobnost psihoanaliziranja i komuni-kacijska spretnost kao objašnjenje uspjeha, ali i objašnjenje zaštite. Za tu ženu nipošto se ne može kazati da je pripadala isključenim slojevima, ali da je bila na margini društva činjenica je proizišla iz stava temeljnog moderatora osobnog i društvenog ponašanja – Crkve.

⁶⁰ Miroslav Kurelac – Damir Karbić, Ljetopis "Obsidio Iadrensis libri duo", njegovo historiografsko i povijesno značenje, u: *Opsada Zadra. Obsidio Iadrensis*, Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium, sv. 54, Zagreb 2007., str. 3; Johannes Jegerlehner, Der Aufstand der kandiatischen Ritterschaft gegen das Mutterland Venedig 1363-65., *Byzantinische Zeitschrift*, sv. 12, Leipzig 1903., str. 95-97.

⁶¹ Raukar, *Hrvatsko srednjovjekovlje*, str. 29.

Prilog. Zemljovid prostora oko Modruša, s prikazom puteva kojima je prošao Francesco II. da Carrara. Ucrtane su i ostale važnije prometnice

The Activity of Francesco II Novello da Carrara in Croatia

Summary

Two brothers, Counts Stephen II and John V of Krk, thanks to their wealth accumulated through successful management of their estates, connected themselves to powerful families in neighbouring states. When Francesco II da Carrara lost his rule over Padova, he tried to get help from Count Stephen, to whom was married his sister Caterina. In September 1389, he visited Count Stephen, after discussing political situation with Duke Stephen III in Munich. He entered Croatia near to Brod na Kupi, and via Oštarije arrived to Modruš. He was cordially welcomed there by Caterina and her husband. Francesco received a number of political advices from Stephen, in the first place the one that he should reconcile with Florence and Venice. Besides that, Stephen informed Francesco on military strength of his allies who may come to Francesco's aid (besides 2000 cavalymen, there were count of Cili with 1000, count of Ortenburg with 1000, and Slavonian aristocrats Ákos and Stephen the Devil with 1500 cavalymen). Stephen particularly recommended asking for help King Tvrtko of Bosnia, since he was an enemy of Gian Galeazzo Visconti, the duke of Milan, the very same who took over the estates from Francesco. In the meantime, Caterina engaged a fortune-teller in the surroundings of Modruš, who foretold future fate to Francesco and advised him to ask for help rather in Bavaria. He had chosen that option only after the messengers brought the most recent news from Italy. After deciding to make the alliance with the Bavarians, Francesco started to return to Modruš, but on the way found out that Stephen had died and Count John had risen against Caterina and seized his goods deposited there. Finally, after getting back his property, Francesco II with his men left for Italy. After that episode, as is generally well known, Francesco II in 1405 had to surrender Padova to the Venetians, and he was, together with his brothers, executed in Venice, while Caterina was exiled by John V to Carniola, where she died.

The family connections of the counts of Krk with the Carrara were initiated by King Louis I of Hungary, but they have already for several generations connecting themselves with German aristocracy of neighbouring areas – such were the counts of Görz and Cili. Caterina da Carrara adapted to the new surrounding, but retained her connections to her original family. Stephen II and John V had different political orientations during the political conflicts between the Angevins and the Luxembourg, and there was another important difference between them: Stephen II had no son and John V had one. Stephen was apparently more connected to Bosnia than John, and exactly because of his connections to Bosnia, he knew that Francesco's enemy Gian Galeazzo Visconti was at the same time an enemy of King Tvrtko.

Besides for political history, the presented episode of Francesco II's visit to Modruš reveals a number of interesting details regarding history of communications, economy and popular beliefs (witchcraft).

Key words: Carrara, the Counts of Krk (later Frankopani), kinship and affinity, political history, roads, witchcraft